

בית-משפט השלום בתל אביב-יפו

30 באוגוסט 2026

ת"א 53689-06-21 ששונוב נ' גיטרמן

לפני: כבוד השופט גיא הימן

התובע: נתנאל (נתי) ששונוב, ת"ז

נגד

הנתבעים: 1. סבטלנה גיטרמן, ת"ז
2. אלכסנדר גיטרמן, ת"ז

בשם התובע: עו"ד רפאל רפאלוב
בשם הנתבעים: עו"ד רון לוינטל; עו"ד עילית גלעד

פסק-דין

פרשת-המשקפיים

1. זוהי תביעה בלשון-הרע. סיפור-המעשה, ככל האפשר בתמצית, הוא זה: סכסוך נתגלע בין הצדדים לאחר שהנתבעים רכשו מהתובע, הבעלים של רשת-החנויות לאופטומטריה "אופטינת", משקפי-ראייה. היה זה בתאריך 29.11.2020. המשקפיים, שנועדו לשימושה של הנתבעת, כללו זוג עדשות משוכללות, בהתאמה אישית, של החברה היפנית Hoya מדגם iD MySelf. עדשות פרימיום אלו, שהן רב-מוקדיות (מולטיפוקל), מיוצרות בגזירה אישית למאפייניה של הלקוחה המסוימת. בהתאם, מחירן גבוה מאד. הנתבעים שילמו 9,000 ש"ח עבורן (יחד עם מסגרת-המשקפיים) וגם זאת לאחר-הנחה, שניתנה למשלמים במזומן.

ביום שלמחרת הרכישה פנתה הנתבעת בטלפון לחנותו של התובע בדרך ההגנה בתל אביב-יפו, שָׁפָה נרכשו המשקפיים. היא ביקשה לבטל את העסקה אך סורבה. התובע עמד על כך, שבעדשות בהתאמה אישית לא ניתן – כפי שהוסבר לנתבעת בעת-הרכישה – לבטל את ההזמנה המיוחדת בחלוף יותר משעה, הואיל וזו יצאה לדרכה.

2. הנתבעת סירבה להשלים עם גזרה זו. בפרט חרה לה הדבר, שהכסף אשר שולם ניתן לה בידי-בנה וייעודו המקורי היה מימונו של טיפול רפואי שנדרש לבן-זוגה, הנתבע. לגרסתם, התכוונו הנתבעים להפקיד את הכסף הזה בבנק. בדרך לשם הם נכנסו לבית-העסק של התובע, רק כדי לטפל בכתמים שהצטברו על זוג אחר של משקפיים; אך התובע שכנעם לרכוש את הזוג החדש. "זה לא הזמן לקנות עכשיו משקפיים", אמרה, לגרסתה, הנתבעת לתובע אך הוא הפעיל על הנתבעים "לחץ פסיכולוגי, שיווקי [ו] מכירתי" ו"פיתה" אותם לרכישה היקרה (פסקאות 31 ו-1

בית-משפט השלום בתל אביב-יפו

30 באוגוסט 2026

ת"א 53689-06-21 ששונב נ' גיטרמן

33 לתצהיר-עדותה של הנתבעת). באותה נשימה הצהירה הנתבעת כי "במפורש דיברתי על [עדשות של היצרנית] צייס. את ה'הויה' הזה הוא [התובע] דחף לי ולא אני ביקשתי" (שם, בפסקה 63). מכל מקום, נטען, מאום מתנאי-הביטול של העסקה לא הוסבר לנתבעים בעת-הרכישה.

ה"מלכודת", שנטען כי התובע טמן לנתבעים נשענה, לשיטתם, גם על מצג-שווא כאילו ראייתה של הנתבעת נחלשה ועל כן היא זקוקה למשקפיים חדשים. "אצל אופטומטריסט אחר", העידה הנתבעת בלי להביא שום ראיה לתמוך, "נודע לי שכלל לא השתנה לי המספר ובכלל לא הייתי צריכה לשנות את העדשות" (שם, בפסקה 65). התובע, נמשכה הטענה והלכה, לא מסר לנתבעים קבלה ואפילו לא אסמכתה כלשהי להזמנה. בנם וכלתם הסבירו להם כי התובע נהג בם, בנתבעים, שלא כשורה. גם המחיר היה מופקע. "[בהמשך] קניתי לי משקפיים אחרים", העידה הנתבעת, "והם עלו לי 2,400 שקל בלבד" (שם, בפסקה 39).

3. בתאריך 1.12.2020 פקדה הנתבעת, פיזית, את בית-העסק וביקשה לבטל את ההזמנה. היא נענתה בשלילה ולגרסתה נהג בה התובע בגסות. הוא מאן לשוחח עם בנם של הנתבעים בטלפון ו"גירש אותנו מהחנות" כשהנתבעים פונים לדרכם "מושפלים ועצובים" (שם, בפסקה 67). ימים מספר לאחר מכן שב הַבֵּן אל החנות לבקש את השבתו של הכסף ולגרסתו של התובע הוא איים עליו במלים: "אני יודע לדבר יפה וגם להרים ידיים אם צריך" (הפסקה השמינית לתצהיר-התובע). לגרסת-התובע, כבר בשלב זה הוא הציג לַבֵּן את העדשות, שעמדו מוכנות אך טרם הותקנו במסגרת של משקפיים.

בשיחת-טלפון נוספת, שניהלה הנתבעת עם עובדת בבית-העסק ביום 17.12.2020, לא מצאה העובדת, כך לפי הטענה, כל תיעוד להזמנה וגם לא לתשלום עבורה. הנתבעים הסיקו מכך כי התובע התכוון למכור להם "בשחור". "אני מניחה", נעשתה המסקנה להנחה, "שהתובע התכוון לקחת את הכסף במזומן לכיס בלי חשבונית מס" (שם, בפסקאות 43 ו-69).

חרף כל אלה החליטה הנתבעת לאסוף את המשקפיים. ביום 21.12.2020 היא שָׁבָה אל בית-העסק, מלווה הפעם בבנה. שם, טענה הנתבעת, הציג להם התובע העתק של הזמנה ועליו רשום תאריך, מאוחר ביומיים למועד, שבו נעשתה ההזמנה בפועל. ענין זה שכנע את הנתבעת כי לא הייתה מניעת-אמת לביטולה של העסקה במועד, שבו היא ביקשה לעשות כן. התובע הכחיש טענה זו. הוא עמד נחרצות על כך, שכבר ביום-הרכישה הונפקו אישור-הזמנה, קבלה וחשבונית-מס. את העתקיהם הוא הציג בנספחים ב', ג' ו-ה' לתצהיר-עדותו הראשית.

בית-משפט השלום בתל אביב-יפו

30 באוגוסט 2026

ת"א 53689-06-21 ששונוב נ' גיטרמן

כך או כך, לפי הנטען לא היו המשקפיים מוכנים במועד-ביקורם זה של הנתבעת ושל בנה. הנתבעת חזרה וביקשה לבטל את העסקה, ולכל הפחות להפחית ממנה אלף שקלים – מחירה של מסגרת חדשה ולהתקין, תחת זאת, את העדשות במסגרת קיימת של משקפיים, שהנתבעת תעמיד. לגרסתה, התובע סרב להצעה זו; אלא שהוא, מצדו, העיד (הפסקה העשירית לתצהירו) כי הנתבעת ביקשה לרכוש ממנו מסגרת חלופית, הוא הסכים אבל פעמים אחדות נמלכה הנתבעת בדעתה ובכל פעם ביקשה מסגרת אחרת. ענין זה, גרס התובע, הקשה על השלמת-הכנתם של המשקפיים, שכן כל החלפה של מסגרת דורשת חיתוך שונה של העדשות.

לגרסת-הנתבעים הוסכם כי המשקפיים ייאספו במועד נתון. הנתבעת איחרה בעשר דקות והתובע, שהיה עסוק בטיפול בלקוחות קודמים, ביקש ממנה לשוב מאוחר יותר. כשחזרה, לא היו המשקפיים מוכנים ולגרסתה היא ראתה כי איש לא טיפל בם. הנתבעת התבקשה לשוב בשלישית וכשעשתה כן אמר לה התובע, לגרסתה, כי הוא לא הספיק להכין את ההזמנה ועליה לשוב בחלוף יומיים. הנתבעת עשתה כן אך כשאספה את המשקפיים היא הבחינה, בעודה בחנות, כי מה שנמסר לה לא היו המשקפיים שהזמינה. היא התבקשה להמתין ורק בחלוף ארבע שעות התייצב התובע, בדק את המשקפיים, מצא כי אינם מתאימים, האשים את יצרנית-העדשות והזמין את הנתבעת לשוב למחרת. ביום המחרת הוסבר לנתבעת, במסרון, שהמשקפיים אינם מוכנים.

מקץ יום נוסף, בתאריך 29.12.2020, החליטה הנתבעת, על דעת עצמה, לבוא ולאסוף את המשקפיים רק כדי לגלות שוב, לגרסתה, כי אין הם מוכנים. הנתבעת סיפרה כי התובע הודה אז כי הוא טעה בחיתוכן של העדשות וכי עליו להזמין עדשות חדשות. הנתבעת דרשה כי כספה יושב. התובע סרב והציע להזמין עבורה, ללא תשלום נוסף, שני זוגות ובהם עדשות של היצרנית צייס. לכך מיאנה הנתבעת להסכים ולשיטתה, מאותו רגע ואילך ניתק עמה התובע כל קשר. להודעת-מסרון מיום 4.1.2021 ובה שבה הנתבעת ודרשה את כספה, ענה התובע כי עליה לחדול מלהטרידו ו"לסחוט אותו" (פסקה 99 לתצהיר-הנתבעת).

ההליך הקודם

4. הנתבעים פנו למועצה הישראלית לצרכנות ולרשות להגנת הצרכן ולסחר הוגן. ביום 24.3.2021 הגישה הנתבעת נגד התובע תביעה קטנה לבית-המשפט לתביעות קטנות בתל אביב-יפו. היא עתרה לחייבו בסכום ששילמה: 9,000 ש"ח. ביום 9.2.2022 ניתן פסק-דינו של בית-המשפט לתביעות קטנות (ת"ק 52531-03-21 גיטרמן נ' ששונוב; כבוד השופט נמרוד אשכול).

בית-משפט השלום בתל אביב-יפו

30 באוגוסט 2026

ת"א 53689-06-21 ששונוב נ' גיטרמן

5. מן הבחינה העובדתית העדיף בית-המשפט לתביעות קטנות את עיקרי-גרסתו של התובע שלפני, שהיה הנתבע שם, למהלך-האירועים. בהכרעתו של בית-המשפט הוטעם, כמקובץ להלן, לאמור: "לא מצאתי דברים של ממש בטענת התובעת [הנתבעת כאן] כי הנתבע [התובע לפני] הפליג במעשי מרמה עד כדי שגול את כספה בחוסר תום לב, תוך עשיית עושר ולא במשפט ובמרמה. בנסיבות העניין לא הוכח כי העסקה נעש[ת]ה במציאות של קבלה שלא על פי זכות. לא הוכח כי מחיר המשקפיים הינו מופרז עד כדי שיש לראותו כגורע במידה בלתי סבירה מן המקובל" (פסקאות 10 ו-11 לפסק-הדין).

נדחתה טענת-הנתבעת כי התובע הוא שהניע אותה, שלא מרצונה, לרכוש משקפיים חדשים תחת תיקון אלה, שעמם היא באה אל החנות: "אין אינדיקציות ברורות לכך שהסיבה שבעטייה רכשה [הנתבעת] את המשקפיים נובעת מניצולו של [התובע]. כעולה מהעדויות, [הנתבעת] רצתה בקניית משקפיים חדשים. נדמה לי כי התנהלות [התובע] לא גרמה לקניית המשקפיים בכלל, אלא לכל היותר לקניית המשקפיים הספציפיים שסביבם נסובה המחלוקת... מקובלת עלי גרסת[ו] [של התובע] לפיה [הנתבעת] בחרה בעדשות בהתאמה אישית". המשקפיים, נקבע עוד, לא נמצאו לקויים: "לא מצאתי כי [הנתבעת] הרימה את נטל הראייה בדבר אי התאמת המשקפיים אותם קיבלה. לא הוכח פגם" (שם, בפסקאות 10, 16, 23 ו-29).

לענינה של זכות-הביטול פסק בית-המשפט לתביעות קטנות: "ברי שמדובר בייצור מיוחד. אני נוטה לקבל את גרסת הנתבע, לפיה הגיע הליך ייצור המשקפיים לנקודת אל חזור, ובבחינת טובין שיוצרו[ו], [ב]עת בקשתה הראשונית לבטל את העסקה" (שם, בפסקאות 16 ו-20).

6. נכון הדבר כי חלק ממסקנות-העובדה שבפסק-הדין נכתב באופן מרוכך: "נדמה ש..."; "אין אינדיקציות ברורות"; "עד כדי ש..."; "נוטה לקבל". אלא, שכל מותב וסגנונו. אם היה מי, שמצא בצורה זו של ניסוח ראיה לכך שטענות-העובדה לא הוכרעו כל צורכן, הרי שעם קריאתו של פסק-דינה של ערכאת-הערעור על בית-המשפט לתביעות קטנות שוב לא נותר ספק כי לא כך היה. בית-המשפט המחוזי (רת"ק (מחוזי תל אביב) 11592-03-22 ששונוב נ' גיטרמן; כבוד סגנית-הנשיא א' כהן) הפך את מסקנתה המשפטית של הערכאה הדיונית ובהתאם: את תוצאתו של פסק-הדין (חיובו של התובע דכאן לשלם לנתבעת 3,000 ש"ח ולספק לה את המשקפיים שהזמינה). ברם ממסקנות-העובדה לא שינה בית-המשפט המחוזי מאום. אדרבה, הוא הסתמך על קביעות-העובדה הללו. במקובץ להלן נקבע, פעם ופעמיים, לאמור:

בית-משפט השלום בתל אביב-יפו

30 באוגוסט 2026

ת"א 53689-06-21 ששונב נ' גיטרמן

"בפסק הדין מיום 9.2.22 התקבלו למעשה טענות-העובדה של [התובע דכאן]. בית משפט קמא קיבל את גרסתו העובדתית לאורך כל הדרך. לא התקבלה טענת [הנתבעת] לפיה [התובע] הפליג במעשי מרמה כך שגזל כספים בחוסר תום לב]. [נקבע] כי אין מדובר במקרה שבו הוכחה עילת עושק.

נדחתה טענת [הנתבעת] ולפיה [התובע] עשה עושר ולא במשפט. נקבע מפורשות, כי אין עסקינן בעושק או עשיית עושר ולא במשפט. בית [ה]משפט קבע כי אינו מקבל טענת התובעת כי כספה נגזל בחוסר תום לב" (שם, שם), בפסקאות 6 ו-9(ב). ההדגשות הן במקור).

ועוד:

"בית [ה]משפט קיבל גרסתו העובדתית של [התובע] לפיה [גב' גיטרמן] בחרה בעדשות בהתאמה אישית. התקבלה גרסת [התובע] לפיה יש לראות המשקפיים כ'טובין שיוצרו' [כהגדרתם בתקנות הגנת-הצרכן (ביטול עסקה)], התשע"א-2010]. בית [ה]משפט קיבל את עמדת הרשות להגנת הצרכן, ולפיה לא ניתן לבטל עסקה לאחר שהובהר כי מדובר בייצור מיוחד. [נ]קבע כי [התובע] הוא לא זה ששידל את [גב' גיטרמן] לקנות משקפיים חדשים ויקרים במקום לתקן את הישנים. [היא] בחרה בעדשות בהתאמה אישית. [נ]קבע כי אין מדובר בחוסר התאמה לפי סעיף 11 לחוק המכר" (שם, שם).

עיקר בפסק-דינה של ערכאת-הערעור היו הדברים האלה:

"המסכת העובדתית הוכרעה במובהק לטובת [התובע דכאן]. בית משפט קמא דחה את כל גרסתה העובדתית של [הנתבעת], [ל]רבות טענה כי המשקפיים לא התאימו לה וכי לא היו באיכות הראויה ודחה טענת היעדר התאמה" (שם, שם). ההדגשה היא במקור).

7. את דבריו חתם בית-המשפט המחוזי בקביעה עובדתית משלו: הנתבעת דכאן לא ביקשה לבטל את העסקה, אלא, מטעמים של היעדר-כדאיות (שם, בפסקה 9(ב)).

בית-משפט השלום בתל אביב-יפו

30 באוגוסט 2026

ת"א 53689-06-21 ששונב נ' גיטרמן

8. פסק-דינו של בית-המשפט המחוזי נעשה חלוט ועמו גם התמונה העובדתית, שנפרשה לפני הערכאות. לא יכול להיות חולק על כך, שבקביעות מן ההליך הקודם התקיימו התנאים להכרה במעשה של בית-דין, הן בענין של פלוגתאות-העובדה והן בענינה של העילה. הצדדים היו אלה אשר לפני (יש לראות את הנתבעת ואת בן-זוגה כאילו היו יישות אחת). המחלוקת העובדתית, שהייתה חלק מהותי ממה שהונח לפסיקתם של בית-המשפט לתביעות קטנות ואחר כך של ערכאת-הערעור, הוכרעה באופן, שאינו משתמע לשתי פנים ואינו מצדיק עיון מחדש.

צמיחתו של מעשה של בית-דין לא מנעה, אמנם, את קיומו של ההליך דנן ועילתו היא שונה לחלוטין. התובע עתר כאן לחייב את הנתבעים באחריות בלשון-הרע, בגין פרסומים על אודות העסקה אשר הוציאו את דיבתו רעה. עם זאת, הפלוגתאות שהוכרעו בתביעה הקטנה הציבו מחסום מוצק בדרכן של מרבית-הטענות של עובדה, שהעלו הנתבעים להגנתם כאן. הן גזרו דחייה לאותן אלו מטענות-ההגנה, המבוססות על קביעות-העובדה בפרשה זו.

ברם ראשון – ראשון ואחרון – אחרון.

הפרסומים

9. שלוש רשומות-ביקורת, שהעלו הנתבעים למנוע-הדירוג של Google ועוד ביטוי אחד על-פה – כולם מן התקופה שלפני הכרעתו של בית-המשפט לתביעות קטנות – הוליכו את התובע להגיש את תביעתו זו. הוא עתר למצוא את הנתבעים אחראים לפגיעה בשמו הטוב, מכוחו של חוק איסור לשון הרע, התשכ"ה-1965.

הרשומה הראשונה פורסמה בתאריך 19.12.2020. הנתבעת דירגה את בית-העסק של התובע בכוכב אחד מתוך חמישה והוסיפה בזו הלשון ובאלה סימני הפיסוק:

"נתנאל [התובע] עושה רושם של בן אדם טוב, אבל הוא רמאי ונוכל !!! לא להתקרב לאופטיקה זאת, בשום פנים" (נספח י"ג לתצהיר-התובע).

בחלוף כמה שבועות, היה זה ביום 12.1.2021, פורסמה רשומה שנייה. שוב דורג בית-העסק של התובע בכוכב אחד. "קנינו רק צרות", כתב הנתבע, "שילמנו 9,000 ש"ח. לא קיבלנו משקפיים ולא כסף. אישתי לא רואה טוב. יש לה צילינד[ר] גדול. חיכינו 50 ימים. לא הייתה ברירה קנינו במקום אחר עם שירות טוב ללא שקרים" (שם, נספח י"ד).

בית-משפט השלום בתל אביב-יפו

30 באוגוסט 2026

ת"א 53689-06-21 ששונב נ' גיטרמן

כשלושה חודשים עברו ובאפריל 2021 פירסמה הנתבעת, ברוסית, רשומה שלישית. בתרגום חופשי לעברית נכתב בה לאמור: "אני לא מרוצה מהשירות ומגישתו [של התובע] ללקוח. [ביום] 29.11.2020 שילמתי 9,000 ש"ח. בלי קבלה. חוץ משקרים ואיומים לא קיבלתי דבר. [התובע] איים לתבוע אותי בבית-המשפט על כך, שפרסמתי את דעתי" (שם, נספח ט"ו).

10. הפרסום הרביעי נעשה בין לבין, על-פה, בעת שהנתבעת סרה לחנותו של התובע בתאריך 5.1.2021. היה זה יום למחרת המסרון, שבו הורה לה התובע לחדול מלהטרידו. הנתבעת הקליטה את השיחה הזו ואת התמלול היא הגישה לבית-המשפט. בפתח-הדברים נשמעים הנתבעת, התובע ועובדת-החנות מתעמתים בינם. או-אז פונה לקוחה אחרת, שהייתה בחנות, אל הנתבעת:

"לקוחה: סליחה גברת, נכנסתי לפנייך. אנחנו נכנסנו יחד.

הנתבעת: הוא [התובע] רמאי והוא נוכל.

לקוחה: אני נכנסתי לפנייך, תני לי 5 דקות לסיים [ואז] תעשי מה שאת רוצה.

הנתבעת: הוא לא נתן לי שום קבלה, תשע אלף מזומן. אני ביקשתי משקפיים. [פונה לתובע:] אתה אמרת לי לצאת מפה. למה? אני מבקשת משקפיים שלי ואני יוצאת. אין לי זמן. משטרה בשבילך צריך להזמין, לשים אותך בכלא. כי אתה רמאי.

לקוחה: בסבלנות אפשר לסדר הכל.

הנתבעת: [צוחקת:] 40 יום אני לא יכולה לקבל משקפיים, שילמתי תשע אלף ש"ח, מה את מדברת? רימו אותי פה, את לא יודעת איך. במזומן, נתתי תשע אלף במזומן והלכתי, והוא [התובע] עשה איתי מה שבא לו. אין עם מי לדבר פה.

לקוחה: את בסוף תצאי מפה עם חיוך.

הנתבעת: עזבי. אני באתי לבן אדם שהייתי [שאני] מכירה לפני [כבר] שש וחצי שנה והוא סידר אותי" (נספח י' לתצהיר-התובע).

בהמשך נשמע התובע מתקשר למשטרה והדיאלוג העגום נמשך:

בית-משפט השלום בתל אביב-יפו

30 באוגוסט 2026

ת"א 53689-06-21 ששונוב נ' גיטרמן

"הנתבעת: תזמין אלף משטרות. זה לא ייגמר בטוב. כי אתה פושע. [פונה

ללקוחה:] הוא הרי מוכיח את זה שהוא פושע... אני 25 שנה

בארץ, אף אחד לא רימה אותי כמוהו. אף אחד.

לקוחה: סבלנות מאמא, סבלנות.

הנתבעת: איזה סבלנות? אני שילמתי לבן אדם תשע אלף[.]. הוא עשה לי

שם [לקח הזמנה] בחדר, עם מצלמות, אני קיבלתי פתק, לא

קבלה. עדיין לא קיבלתי שום קבלה, ואין משקפיים 40 יום

היום.

לקוחה: נראה לך שהוא ייקח תשע אלף ולא יביא לך משקפיים? אין

דבר כזה.

הנתבעת: הוא הביא לי משקפיים? אחרי שהוא קיבל כסף [הוא] אמר לי:

'אין לי זמן בשבילך. הזמן שלי יקר, אין לי זמן בשבילך'.

לקוחה: אני מבטיחה לך שאחרי שאני אלך הוא יוציא אותך מפה עם

חיוך. סבלנות.

הנתבעת: אני כתבתי לון:] 'תחזיר לי כסף'. הוא כותב לי, את יודעת מה

הוא כותב לי? שאני תתביישי [צריכה להתבייש]. אני לקחת

ממנו [שילמתי לו] תשע אלף בלי קבלה ובלי הזמנה

[מתועדת]... הוא שם פס עלי. אם זה כסף רוח שם, הוא תפס

דג גדול.

לקוחה: הבוחרים מוכרים רק דגים חיים.

הנתבעת: עזבי, לון] מעניין רק כסף. הוא יקבל מאלוהים. אם לא הוא אז

ילדים שלו. עוונות יהיו על ילדים שלו. זה החיים. אם הוא לא

יקבל אז ילדים יקבלו... כל דבר אני הקלטתי. הוא רימה אותי"

(שס).

קיצרתי חלק מן הכתובים על מנת להימנע מחשיפתם, שלא לצורך, של פרטים אישיים.

אומר רק את מה, שהטעים בשמם של הנתבעים בא-כוחם המלומד: הנתבע אינו אדם בריא

והנתבעת, שהעידה על עצמה כי מצבה הנפשי הכללי אינו כפי טוב, נתונה הייתה בלחץ רב סביב

מצב-בריאותו של בן-זוגה.

בית-משפט השלום בתל אביב-יפו

30 באוגוסט 2026

ת"א 53689-06-21 ששונב נ' גיטרמן

פרסום רביעי זה נבדל מקודמיו בשני היבטים מרכזיים: הראשון, באופייה של פלטפורמת הפרסום – מעבר מביטוי כתוב, נגיש ובעל פוטנציאל תפוצה רחב, לביטוי על פה, התחום בזמן ובמקום; השני הוא היכולת להתחקות, באורח קונקרטי ונאמן למציאות, על השפעתו של הפרסום על הלקוחה שנחשפה לו. ברם לא אקדים את המאוחר.

11. ללא קושי מיוחד ניתן לקבוע כי ארבעת הביטויים הללו – שלושה בכתב ואחד על-פה – הם "פרסום" כהגדרתו בסעיף השני לחוק איסור לשון הרע: "פרסום – בין בעל פה ובין בכתב, [ש]היה מיועד לאדם זולת הנפגע והגיע לאותו אדם או לאדם אחר זולת הנפגע; [ו]אם היה בכתב [–] הכתב עשוי היה, לפי הנסיבות להגיע לאדם זולת הנפגע".

ביקורת צרכנית

12. הדין מכיר בזכותו של צרכן להביא לידיעתם של אחרים – בפרט: צרכנים בכוח או בפועל וגם גורמי-ייעוץ או אכיפה בדיני-הצרכנות – דברים, שמקורם בחוויתו הצרכנית. זו אינה רק זכות, הנגזרת מחופש-הביטוי, מחופש-ההתקשרות ומזכויות יסודיות נוספות של הצרכן, כי אם גם אינטרס ציבורי. זהו ענינו של הציבור בקיומו של שיח צרכני לשם המרצתו, טיובו ושכלולו של עולם-המסחר ולטיוב היחסים בין בני-הציבור לבין עצמם.

כשהביקורת הצרכנית היא שלילית, עלול פרסומה לפגוע בשמם הטוב של בעל-עסק, של יצרן, של ספק או של נותן-שירותים. עם פגיעה זו מוכן הדין להשלים כשהיא משרתת את הציבור, מקדמת את דיני-הצרכנות או מסייעת בידיו של המפרסם להגן על ענינו האישי. כאמור, לצדו של ענין אישי כזה מצוי פעמים רבות ענינו של ציבור-הצרכנים, שנותן את דעתו למתפרסם באתרי-דירוג וביקורת, לדעת על התרשמותם של אחרים מנושא-הדירוג ועל העובדות שנגלו לעיניהם באינטראקציה עמו. יסודות אלה הם הבסיס להעדפתו של הדין, בנסיבות המתאימות, את הביטוי הביקורתי של הצרכן על פניו של שמו הטוב של ספק-השירות או המוצר.

באחת הפרשות כתבתי: "להשקפתי, פרסומה של ביקורת צרכנית, באתר צרכני, במקום המיועד לכך, לצדן של חוות-דעת מאת לקוחות אחרים ומתוך התייחסות ענינית, גם אם סובייקטיבית, לחוויית-הקנייה או השירות, דרך כלל לא יבוא בגדרה של 'לשון-הרע' אשר בסעיף הראשון לחוק" (ת"ק (תביעות קטנות תל אביב-יפו) 66003-03-19 אנקרי נ' מורנו, בפסקה השלישית לפסק דיני (פורסם במאגרים 24.7.2019)). טעם מרכזי לקביעה זו ראיתי בכך,

בית-משפט השלום בתל אביב-יפו

30 באוגוסט 2026

ת"א 53689-06-21 ששונב נ' גיטרמן

שכשביקורת מתפרסמת בפלטפורמה אשר ייעודה הוא חשיפתו של בית-העסק לציבור ובפרט זו, המקדישה את עצמה לחוות-דעת מאת צרכנים, יודעים הן בעליו של בית-העסק והן הקוראים את מאפייני-ה"ז'אנר". ביקורת שלילית היא חלק לגיטימי מהפרסומים בפלטפורמה כזו ובכך יש ליטול חלק ממשי מן העוקץ, המצוי בְּדברים של דיבה.

"לענינו של [ה]סעיף[הראשון לחוק איסור לשון-הרע]", הוספתי, "אין די בפרסום אשר כולל דברים קשים, חריפים או בלתי נעימים בעליל. אלא, יש להראות כי לא רק לפי תוכנו אלא גם לפי מאפייניו; לפי טיבה של הפלטפורמה שבה הוא התפרסם; לפי מיהותם של נמעניו ומכוחן של יתר הנסיבות הנוגעות בדבר, היה הפרסום עלול לפגוע בשם הטוב של נושא. [ואילון] מי שקורא ביקורת [צרכנית] עושה זאת בעיניים צרכניות. ביקורת שלילית דרך כלל אינה גורמת לקורא הסביר לחוש בוז או לעג כלפיו של בית-העסק, אלא לשקול את הכתוב לצדם של נתונים נוספים שמביא בית-העסק כמו מחיר, מיקום, תנאי-משלוח ועוד. ביקורת שלילית אין בה כדי 'לפגוע' בבית-העסק, במובנו של סעיף 1 לחוק איסור לשון-הרע. ביקורת, שיש בה להטיל צל על בית-העסק איננה, לשיטתי, דבר 'העלול לפגוע' במשמעות שיש לדברים בחוק" (שם, שם).

13. קביעה זו מחייבת חידוד. במישור העקרוני שְׁאֵלָה היא אם נכון לשמוט, במקרים שבהם ניתן לעשות כן, את הקרקע מתחת לרגליה של תביעה בלשון-הרע כבר בפתחו של החוק, עם יישומם של מבחני-הסעיף הראשון לו. מחד גיסא מצויים בכך יתרונות. הדבר מסייע לחדד את מהותה האמתית של המחלוקת: אם עיקרה הוא בתוכנם של דברים שהושמעו, או שהעיקר הוא בשאלת-ההגנה הניתנת להם בחוק. "סימונו", כבר בתחילת-הבחינה השיפוטית, של ביטוי – כזה, שאינו של לשון-הרע, מחזק את הערך של חופש-הביטוי, מסיר מן המתבטא "כתם" שעלול היה לדבוק בו ובאופן כללי תורם ל"אפקט מחמם" של השתתפות בשיח. במישור הדיוני מוזיל הדבר, במובן החיובי, את בירורן של תביעות ויש לו משמעות גם בהיבט של נטלי-הוכחה: את מבחניו של סעיף 1 נדרש – כשגור בתביעות אזרחיות – לצלוח התובע, בעוד שעל כתפיו של הנתבע מונח, בחריגה מן הרגיל, הנטל להראות יסוד להגנות שבחוק.

הפסיקה נכונה לנקוט מהלך כזה ביחס למצבי-דברים מסוימים, ביחס לסוגים פרטניים של ביטויים וביחס לטיפוסים שונים של תובעים. כך נקבע כי גידופים "סתם", כשהם מושמעים כחלק מלשון שכיחה (גם אם עילגת), אפשר שלא ייתפשו בעיני-שומעם פוגעים בשם הטוב וממילא לא יסווגו ללשון-הרע (רע"א 10520/03 בן גביר נ' דנקנר, בפסקה 26 לפסק-דינו של כבוד השופט אליעזר ריבלין (פורסם באתר הרשות השופטת 12.11.2006)).

בית-משפט השלום בתל אביב-יפו

30 באוגוסט 2026

ת"א 53689-06-21 ששונב נ' גיטרמן

כך הוא גם ביחס לאמת-המידה הגמישה יותר, מבחינת הסיווג ללשון-הרע, הננקטת ביחס לביטויים על אודותם של אישי-ציבור. לגבי אלה נקבע כי הם חשופים יותר מהאדם הממוצע לגילויים של ביקורת ואף לביטויים שליליים. נמעני-הביטויים לוקחים זאת בחשבון ואינם רואים בכל ביטוי שכזה – לשון-הרע. בע"א 4534/02 רשת שוקן בע"מ נ' הרציקוביץ, פ"ד נח(3) 558 (2004) שלל כבוד הנשיא אהרן ברק את סיווגו של פרסום ללשון-הרע – ובזאת גזר על התביעה דחייה כבר בשלב המוקדם של בחינה לפי הסעיף הראשון לחוק – מן הטעמים ש"האדם הסביר לא יראה בביטוי כביטוי פוגע, שכן נהיר מההקשר, מכותרות הכתבה ומאופן סיומה כי הביטוי אינו עומד בפני עצמו, ויש להבינו לאור התנהגות הנפגע. יתר-על-כן, יש לראות ב[נפגע] דמות ציבורית ככל שהדברים נוגעים לדיון הציבורי שהתעורר" (שם, בעמ' 571).

בפסק-דין של בית-המשפט העליון נפסק, לפני שבועות קצרים, כי "דברי 'דעה', כשם כן הם, מבטאים את דעתו הסובייקטיבית של אומנם ותו לא. הם אינם מתארים את המציאות כהווייתה, ועל כן אינם נופלים בגדרם של אמת או שקר. כפועל יוצא מכך, הבעות דעה, הנתפשות ככאלה על ידי מי שקורא או שומע אותן, אינן יכולות, ככלל, להגיע כדי 'לשון הרע'" (רע"א 65005-03-26 ח"כ ואטורי נ' הררי, בפסקה 11 לפסק-דינו של כבוד השופט אלכס שטיין (פורסם באתר הרשות השופטת 12.8.2026)). הדגש הוא על המונח "ככלל", שכן בית-המשפט מצא מקום גם לסייג ולקבוע: "עיקרון ההפרדה בין דעה לעובדות אינו בגדר חסר גבולות ונטול סייגים. הבעת דעה, כמו ביטוי עובדתי, יכולה אף היא להגיע כדי לשון הרע במצבי קצה" (שם, בפסקה 12).

14. התפישת המשפטית, הרואה כבר בסעיף הראשון לחוק איסור לשון-הרע מְסַנֶּנֶת בעלת-משקל נכבד, נשענת על התובנה כי את האיוון בין ערכים מתחרים, שהוא יסוד-מוסד במהותו ובתפקידו המשפטי של חוק איסור לשון-הרע בעידן של זכויות-האדם החוקתיות, ניתן לקיים בכל אחד משלביו של החוק ובכלל זה בשלב המוקדם של סיווג ללשון-הרע.

15. אלא, וזהו אידך הגיסא, כי בעשותנו כן עלינו להישמר מפניה של סכנה עקרונית, הטבועה ברעיון של איוון בין זכויות-יסוד מתחרות ופְּמָה, שזכה בפסיקה לכינוי "איוון אופקי" בין אלו (בג"ץ 2481/93 דין נ' ניצב וילק, פ"ד מח(2) 456, 475 (1994)). את היקפה של ההכרה בזכות החוקתית לשם טוב – "זכות-בת" או "זכות נגזרת" מהזכות לכבוד – קובע הדין אשר מפרש ומיישם את הוראתו של הסעיף הרביעי לחוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו. זכותו של אדם לשם טוב מקיפה גם את זכותו כי לא יפורסמו על אודותיו דברים, שהם לשון-הרע. במובן זה אפשר

בית-משפט השלום בתל אביב-יפו

ת"א 53689-06-21 ששונוב נ' גיטרמן

30 באוגוסט 2026

לראות בסעיף הראשון לחוק איסור לשון-הרע מקור, גם אם לא ראשי וממצה, בקביעת-היקפה של הזכות לשם טוב. קביעה, מראש, של מצבי-דברים ובהם לא יסווגו פרסומים ללשון-הרע, עלולה אפוא להיתפש משפיעה על היקף-ההכרה בזכות לשם טוב. יש להישמר מפני שימוש בסעיף הראשון לחוק איסור לשון-הרע באופן, המצמצם הכרה זו. לא לשם כך נועד חוק איסור לשון-הרע. אין הוא מקור לאיזון "אופקי" בין ערכים מתחרים. כל מהותו היא שהוא מספק את האכסניה המשפטית לעריכתו של "איזון אנכי", שאינו מתערב בהיקף-ההכרה בזכויות-יסוד אלא אך קובע, בנסיבות נתונות, את היקף-ההגנה הנתונה להן.

16. שאלה אחרת היא – אפשר למקמה בגדרי תפישה פוזיטיביסטית של המשפט – מפאת מה מצא הדין מקום, אלמלא ראה אפשרות כי ביטוי מסוג של דעה יסווג ללשון-הרע, להקדיש יותר מהגנה אחת שבסעיף 15 לחוק איסור לשון-הרע לביטויי-דעה? חשיבותה של השאלה הזו מצטמצמת, עם זאת, במידת מה מתוך הידיעה, השגורה עמנו זה זמן, כי חוק איסור לשון-הרע, ועיקרו הוא משנת 1965, שוב אינו קולע במאת האחוזים לצרכי-המשפט של ימינו. כל מקום יש להערכה כי ביום, שבו ימצא המחוקק מקום לחוקק על פניו חוק עדכני – הדבר נדרש וחשוב מאין כמותו – לא יהיו עוד רבים מהפרטים, שבהם עוסקת הפסיקה בימינו אלה בניסיון להתאים את החוק לצרכי-השעה, בעלי-משמעות ניכרת. ספק, בתוך כך, אם המנגנון של קביעת 12 הגנות נפרדות ימצא את עצמו מעוגן בלבוש עדכני של חקיקה בלשון-הרע. אמת, דומה כי החשיבה המשפטית ותפישת-הדינים של לשון-הרע השתנו דין בעשורים האחרונים, להדגיש את הצורך בעשייתו של חוק חדש ומעודכן.

17. מכל מקום, דווקא הערכים ובשמים רואה המשפט בחיוב את הכלי של ביקורת צרכנית – אותם ערכים שבאמצעותם מספק הוא לה מרחב-מחייה אף אם עולה היא כדי לשון-הרע – מצדיקים כי יותוו לה גבול וגדר. משמעות ניכרת נודעת אפוא למאפייניה של הביקורת הנבחנת, מבחינת-תוכנה, מידת היכולת להפריד בה בין אמת לשקר, מידת-היכולת להפריד בה בין עובדה לדעה, הלשון שנבחרה – חריפה יותר או חריפה פחות, פלטפורמת-הפרסום – אם ייעודית היא לביקורות כאלו או שלא וגם קהל-הנמענים לה. אין זו רשימה סגורה. כוונתה היא לומר כי פרסומים של ביקורת צרכנית לא יסווגו ללשון-הרע אם, במכלול-מאפייניהם, יענו הם לדרישות של תוכן, לשון, צורה, מיקום וכיוצא באלה, המשרתים את הענין ובשמו ראוי שלא לפוסלם מחמת-דיבה.

בית-משפט השלום בתל אביב-יפו

30 באוגוסט 2026

ת"א 53689-06-21 ששונב נ' גיטרמן

כך, לדוגמה, מצאתי כי "דרך כלל, אלא בנסיבות מיוחדות הקשורות במהותו של השירות שהוזמן, יחרוג הביטוי 'שקרן', על הטיותיו, מגדריה של ביקורת צרכנית מותרת. דרך כלל, על אף מאפייניה המיוחדים של המדיה ועל אף תכליתו של הביטוי, לא נדרש יהא להצמיד לשירות או לנותניו, אפילו הוא נחוה גרוע, 'סופרלטיב' שכזה" (ת"א (שלום תל אביב-יפו) 62216-09-20 מיטסי אינטרנשיונל בע"מ נ' דולב, בפסקה הרביעית לפסק-דיני (פורסם במאגרים 28.5.2023)).

בדומה: "הערך השלילי, הפוגעני והמיותר לשלמותו של הביטוי, הוציא את פרסומו של הנתבע מגדרה של ביקורת צרכנית. בזו, יסוד-מוסד הוא התרשמות סובייקטיבית מטיבו של מוצר או של שירות והיא סובלת, אפוא, גמישות רבה יותר קודם שתסווג ללשון-הרע. ביטוי [החרף מדין של הנתבע קלע את הרשומה אל בין אמותיה של דיבה. אכן, אילו דובר אך בביקורת, אפילו חריפה, של לקוח על בית-עסק או על מנהליו, ראוי היה לקבוע, בהיבט של הגנה על ערך נגדי, מרחב-מחייה רחב יותר לזכות לשם טוב. זאת, אפילו פורסמה הביקורת שלא באתר צרכני המיוחד לכך [כמו מנוע-דירוג] (ת"א (שלום תל אביב-יפו) 20534-06-18 נחום-קופלנד נ' פרץ, בפסקה העשירית לפסק-דיני (פורסם במאגרים 31.12.2019)).

לשון-הרע

18. בנסיבותיו של המקרה אשר לפני, כל אחד מהפרסומים, שפרסמו הנתבעים, קלע להגדרתו של המונח "לשון-הרע", לפי כל אחת מן החלופות שבסעיף הראשון לחוק:

"1. לשון הרע מהי לשון הרע היא דבר שפרסומו עלול –

(1) להשפיל אדם בעיני הבריות או לעשותו

מטרה לשנאה, לבוז או ללעג מצדם;

(2) לבזות אדם בשל מעשים, התנהגות או

תכונות המיוחסים לו;

(3) לפגוע באדם במשרתו, אם משרה ציבורית

ואם משרה אחרת, בעסקו, במשלח ידו או

במקצועו;

(4) לבזות אדם בשל גזעו, מוצאו, דתו, מקום

מגוריו, גילו, מינו, נטייתו המינית או

מוגבלותו".

בית-משפט השלום בתל אביב-יפו

30 באוגוסט 2026

ת"א 53689-06-21 ששונב נ' גיטרמן

קביעתה של הפסיקה היא כי ביטויים שפורסמו יש לבחון במשקפיו של "אדם סביר", היינו, לפי קנה-מידה אובייקטיבי. "אין חשיבות לשאלה מה הייתה כוונתו של המפרסם מחד גיסא, ואין חשיבות לשאלה כיצד הבין את הדברים בפועל מי שקרא את הדברים מאידך גיסא. המבחן הקובע הוא, מהי, לדעת השופט היושב בדיון, המשמעות, שקורא סביר היה מייחס למלים" (ע"א 740/86 תומרקין נ' העצני, פ"ד מג(2) 333, 338 (כבוד השופט יעקב מלץ) (1989)). בלשונה של כבוד סגנית-הנשיא של בית-המשפט המחוזי בתל אביב:

"המבחן לפרשנות הפרסום לצורך בחינת השאלה האם מדובר בלשון הרע, הוא מבחן אובייקטיבי. הפרסום יפורש על פי המשמעות המקובלת בציבור כולו ועל פי הבנתו של 'האדם הרגיל'. משמטרת החוק היא למנוע פגיעה, אין חשיבות לדרך שבה הובן הפרסום על ידי הנפגע, וגם לא לדרך שבה הובן הפרסום בפועל על ידי מי שנחשפו לפרסום" (ע"א 36859-11-18 בוזגלו נ' פשכצקי, בפסקה העשירית לפסק-דינה של כבוד השופטת אביגיל כהן (פורסם במאגרים 13.2.2019). ההדגשה היא במקור).

19. בכל אחד מארבעת הפרסומים נושא-דיונו ישנם מרכיבים, שנמען סביר מוצא היה כי הם עלולים לפגוע בתובע. המכלול של שלושה פרסומי-הביקורת במנוע-הדירוג, היינו, שלושה פרסומים זה אחר זה – שניים מהם בעברית ואחד ברוסית – העמיק את הפגיעה. הוא גם המחיש כי אין לראות, לענינם של שלושה פרסומים אלה, בנתבעים שני גורמים נפרדים זה מזה. אין מקום לקבוע כי כל אחד מהנתבעים אחראי לפרסום שעליו הוא-לבדו חתם, אלא הנתבעים כמותם כישות אחת, שפרסמה בכתובים שלושה פרסומי-דיבה על אודותיו של התובע. היסוד הראשון בעוולה של הוצאת לשון-הרע התקיים אפוא בפרסומי-הנתבעים, כולם.

אין לנתבעים הגנה

20. הנתבעים טענו להגנתה של "אמת-הפרסום", הקבועה בסעיף 14 לחוק איסור לשון-הרע וכן להגנה של תום-לב בנסיבות, המנויות בסעיפים 15(2), 15(3), 15(4) ו-15(6) לו. מִצָּנוֹת אֲנָשִׁים מְלֻמָּדָה, לא שכחו באי-כוחם של הנתבעים לטעון ל"מעשה של מה בכך" אשר, לפי הסעיף הרביעי לפקודת הנזיקין [נוסח חדש], שולל אחריות בנזיקין ממעשה ש"אדם בר-דעת ומזוג כרגיל לא היה בא בנסיבות הנתונות בתלונה על[יו]". איני מוצא ממש אף לא באחת מן הטענות הללו.

בית-משפט השלום בתל אביב-יפו

30 באוגוסט 2026

ת"א 53689-06-21 ששונב נ' גיטרמן

אמת-הפרסום

21. תחילה לענין-האמת. זה המקום, שבו שומט המעשה של בית-דין אשר העמיד פסק-דינו של בית-המשפט לתביעות קטנות, את הקרקע מתחת לרגליה של טענת-האמת. זאת ביחס למרביתם, ככולם, של מרכיבי-הפרסומים. ערכאה שיפוטית, בפסק-דין חלוט, קבעה כבר כי התובע לא נהג בנתבעים שלא בתום-לב, כי הוא לא רימה את הנתבעים, כי הוא לא הטעה אותם להיקשר בחוזה, כי לא היה זה חוזה של עושק וכי התובע לא התעשר, שלא כדין, על חשבונם של הנתבעים. הוסף ונקבע, כזכור, כי המוצר לא נפגם וכי בדין לא הסכים התובע לבטל את ההזמנה בהיותה של "ייצור מיוחד". יסוד-העובדה, שעליו עמדה ערכאת-הערעור, היינו כי הימלכות הנתבעים בדעתם, לאחר מעשה, אינה משקפת אלא חרטה על העסקה וככזו אינה מקימה עילה לביטולה, צייר את ניסיונם של אלה להשחיר את פניו של התובע כזה, שאין לו על מה שיסמוך. לא התנהלות פוגענית של התובע היא שגרמה לסכסוך אלא חוסר-הסכמתו, המוצדק, לבטל את ההזמנה רק משום שהנתבעים שוב לא מצאוה כדאית עבורם.

אל מול קביעות-עובדה חלוטות אלו מתקשות עובדות, שלהן טענו הנתבעים להגנתם כאן, לעמוד. הקביעות שפורסמו – כי התובע "הוא רמאי, נוכל ופושע" בעבודתו ובכלל; כי השירות שסיפק לנתבעים לא היה אלא של "שקרים" ו"איומים"; כי "צריך לשים אותן בכלא"; כי הוא עשה בנתבעים "מה שבא לו" ו"סידר אותם"; כי, לאחר מעשה, התעלם מהם התובע ו"שם עליהם פס" וכי "רק כסף מעניין" אותו ולכן הוא נהג בנתבעים שלא בתום-לב – כל אלו נסתרו מניה וביה בקביעותיו של פסק-הדין בהליך הקודם. גם לפני לא הוכח, חרף מאמצים כבירים של ההגנה לעשות כן, כי התובע רימה את הנתבעים, אף לא כי נהג במנהג לקוי של בעל-מקצוע. גם החומר שלפני הולך למסקנה כי הנתבעים החליטו להיקשר בפעסקה המדוברת ואותה הם מצאו, תחילה, טובה להם. רק לאחר מכן, כשהתחרטו ברם התובע מאן לשותף פעולה עם רצונם לסגת מן העסקה, התפתח הסכסוך לממדיו אלה ועמו הטענות שבפרסומים וגם אלו, שהועלו נגד התובע, בִּיתר-חריפות, לפניו של בית-משפט זה. אין אלו משקפות את האמת.

הגנות תום-הלב

א. יסודות פרטיקולריים ותום-לב ב"גזירה" פרטנית

22. סעיף 15 לחוק איסור לשון-הרע מקיף, כפי שכבר צוין, 12 הגנות שונות מפניה של הטלת-אחריות בלשון-הרע. לכל אחת מהגנות אלו – יסודות פרטיקולריים, שלכל הפחות במקור – הפסיקה המצטברת טישטשה בהדרגה את ההפרדה בין התחומין – ביקשו להבחינה מחברותיה.

בית-משפט השלום בתל אביב-יפו

30 באוגוסט 2026

ת"א 53689-06-21 ששונב נ' גיטרמן

כל הגנה מבקשת להעמיד אכסניה פרטנית לערכים, שבתחרות בינם לבין הזכות לשם טוב ניתנת להם, בהתקיים היסודות הללו, עדיפות בהגנתו של הדין. כתבתי לעיל: במצב הנורמטיבי שלאחר עשייתו של חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו, עם עיגונה של הזכות לשם טוב כזכות חוקתית, נעשה חוק איסור לשון-הרע לנורמה תת-חוקתית שבאמצעותה, לפי היסודות של תכלית ראויה ושל מידתיות, מוכרעים מצבים מסוימים של תחרות בין הזכות לשם טוב לבין זכויות וערכים מתחרים (בג"ץ 1435/03 פלונית נ' בית-הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה, פ"ד נח(1) 537, 529 (הנשיא ברק) (2003)).

23. לצד יסודותיה הפרטיקולריים של כל אחת מן ההגנות, לכולן משותפת הדרישה להתנהלות בתום-לב. על מפרסם, המבקש ליהנות מן ההגנה, להראות כי פרסומו לא רק קלע ליסודותיה הפרטיקולריים של אותה הגנה, אלא שהוא נעשה בתום-לב. השאלה כלום פרסומו דברים בתום-לב מחייבת ניתוק ממשמעותו השגורה של מושג זה בלשון היום-יום והתמקדות בזו המשפטית.

על אף הבסיס הרעיוני המשותף לכל ההגנות, בכל אחת מהן עשויה הדרישה לתום-לב לעטות לבוש אחר. לאמתו של דבר, גם הדרישה לתום-לב בוחנת יסודות פרטיקולריים, שהם דמותו של תום-הלב הנדרש בנסיבותיו של המקרה וכפי שהיא נגזרת מתכליתה של כל אחת מן ההגנות שבסעיף 15 לחוק.

אמת, פירושו של המושג: "תום-לב" עשוי להשתנות בין החלופות שבסעיף לבין עצמן. "ההגנות המקובצות בסעיף 15", כתב הנשיא ברק, "אינן עשויות מעור אחד. ההגנות השונות מגנות על אינטרסים שונים. כל הגנה היא תוצר של נקודת איזון נפרדת, על-כן כל הגנה והגנה תתפרש בהתאם לאינטרסים המונחים בבסיסה" (ע"א 4534/02 הרציקוביץ' הנ"ל, בעמ' 567). בפרשה אחרת הטעים השופט ברק: "בכל אחד ואחד מהמצבים השונים המנויים בסעיף 15 לחוק חייב תום הלב להתפרש באופן, המגשים את מטרת ההגנה הספציפית. מכיוון שמטרות אלה שונות הן זו מזו, גם הביטוי 'תום-לב' עשוי להתפרש באופנים שונים" (ע"א 788/79 ריימר נ' עיזבון ריימר, פ"ד לו(2) 148, 141 (1981)).

הרעיון הודגם בהתייחסות להגנה, שבסעיף 15(8) לחוק ועומדת למי, שהגיש בתום-לב תלונה לגורם חוקר כמו המשטרה:

בית-משפט השלום בתל אביב-יפו

30 באוגוסט 2026

ת"א 53689-06-21 ששונב נ' גיטרמן

"בקביעתה של הגנה זו ביקש המחוקק לקבוע איזון עדין בין השמירה על שמו הטוב של אדם לבין הצורך לאפשר לבני הציבור להתלונן בפני המשטרה על עבירות שבוצעו, ובכך לעודד הבאתם של עבריינים לדין, מבלי שהמתלוננים יעמדו בפני הסיכון של תביעה בגין לשון הרע. הצורך להבטיח את האיזון האמור הוא הקובע את הדרך הראויה לפירושו של מושג תום הלב בסעיף 15(8) האמור. נראה לי, כי עלינו לפרש את 'תום הלב' בהקשרה של הגנה זו כמתייחס לאמונה של המפרסם באמיתות הפרסום" (שם, בעמ' 149. ההדגשה הוספה).

24. על זאת הוסיף, בפרשה אחרת, כבוד הנשיא אשר גרוניס כי "טיבו של תום הלב הדרוש לצורך הקמת הגנה לפי סעיף 15 לחוק עשוי להשתנות לא רק בין סעיפי המשנה השונים שלו, אלא גם בין סוגים שונים של מקרים הנכללים בגדר סעיף-המשנה עצמו" (דנ"א 2121/12 פלוני נ' ד"ר דיין-אורבך, פ"ד סז(1) 667, 721; 733 (2012)). הדבר הודגם בקשר להגנה, שלפי סעיף 15(2): "העדר אמונה באמיתות הפרסום ייחשב בדרך כלל לחוסר תום לב, אך לא בכל מקרה. לדוגמה, מקום שאדם מחויב למסור לאחר עובדות מסוימות מתוקף חובה מקצועית חוקית או אחרת, עשוי הוא להיחשב תם לב אף אם אין הוא משוכנע באמיתותן" (שם, שם).

25. דמותו המשתנה של העיקרון של תום-לב, לפי תכליתה של ההגנה הפרטנית ולפי נסיבותיו של המקרה המסוים, קשורה גם בשאלה אם בבדיקת-קיומו מעורבים יסודות סובייקטיביים בלבד, אובייקטיביים בלבד או משהו מכל אחד מן השניים. מענה לשאלה זו למדה הפסיקה, בין השאר, מהוראתו של סעיף 16 לחוק איסור לשון-הרע וקובע את הנסיבות, שבהן מוחזק אדם תם-לב ולהפך: את אלו ובהן חזקה היא כי התנהגותו אינה תמה. סעיף 16 קובע:

16. נטל ההוכחה (א) הוכיח הנתבע שעשה את הפרסום באחת

הנסיבות האמורות בסעיף 15 ושהפרסום

לא חרג מתחום הסביר באותן נסיבות,

חזקה עליו שעשה את הפרסום בתום לב.

(ב) חזקה על הנתבע שעשה את הפרסום שלא

בתום לב אם נתקיים בפרסום אחת מאלה:

(1) הדבר שפורסם לא היה אמת והוא לא

האמין באמיתותו;

בית-משפט השלום בתל אביב-יפו

ת"א 53689-06-21 ששונב נ' גיטרמן

30 באוגוסט 2026

(2) הדבר שפורסם לא היה אמת והוא לא

נקט לפני הפרסום אמצעים סבירים

להיווכח אם אמת הוא אם לא;

(3) הוא נתכוון על ידי הפרסום לפגוע

במידה גדולה משהיתה סבירה להגנת

הערכים המוגנים על-ידי סעיף 15."

עינינו הרואות: היסודות הנדרשים בהקמת-החזקות של תום-לב והיעדרו – חלקם סובייקטיביים וחלקם לא. "תחום הסביר באותן נסיבות" הוא יסוד אובייקטיבי, היינו, מה שנתפש בעיניו של אדם סביר פרסום, שהוא תם-לב. אמתותו של הפרסום גם היא ענין אובייקטיבי; כך הוא היקפם של המאמצים, הנדרשים בבירור-האמת וכך גם מידתיותה של הפגיעה. לעומת זאת, שאלת-האמונה באמתות-תוכנו של הפרסום וכוונה לפגוע באורח מופרז בנושא-הפרסום נבחנות במשקפיו של המפרסם המסוים, לפי מה שהוא חשב או התכוון וללא קשר לשאלה מה היה אחר חושב במקומו. "נקודת המוצא", סיכם הנשיא גרוניס, "היא שחובת תום הלב מערבת אלמנטים סובייקטיביים ואובייקטיביים כאחד. יש לבחון את טיבה של דרישת תום הלב בהקשר הספציפי של ההגנה הנדונה [ולפי נסיבותיו של המקרה]" (שם, בעמ' 736).

ב. ההגנות שבסעיפים 15(4) ו-15(6) לחוק

26. לפחות בשתיים מן ההגנות שבסעיף 15 לחוק איסור לשון-הרע שולט המרכיב של הבעת-דעה. סעיף 15(4) לחוק מגן על פרסום ש"היה הבעת דעה על התנהגות הנפגע בתפקיד שיפוטי, רשמי או ציבורי, בשירות ציבורי או בקשר לענין ציבורי, או על אפיו, עברו, מעשיו או דעותיו של הנפגע במידה שהם נתגלו באותה התנהגות". סעיף 15(6), בחלק הרלוונטי לעניננו, מגן על פרסום שהוא "בניקורת על פעולה שעשה הנפגע בפומבי, ובמידה שהדבר כרוך בבקורת כזאת – הבעת דעה על אפיו, עברו, מעשיו או דעותיו במידה שהם נתגלו באותה פעולה". כפי שכבר ציינתי, הקו התוחם כל אחת מן ההגנות הללו אינו חד. לא אחת מתערבבות הן זו בזו. זאת, בפרט, כשהמונח הרחב "ענין ציבורי" שבסעיף 15(4) מתפרש ככל ענין שנעשה פומבי או שהוא מקיף ציבור של אנשים, ללא קשר למעמדו הציבורי של הנפגע; וכש"פעולה שעשה הנפגע בפומבי" (סעיף 15(6)) נקשרת בכל מעשה שהוא, ללא קשר להיותו "יצירה ספרותית, מדעית, אמנותית או אחרת" – לשון-הרישא להוראת-הסעיף.

בית-משפט השלום בתל אביב-יפו

30 באוגוסט 2026

ת"א 53689-06-21 ששונב נ' גיטרמן

27. יסוד-ה"דעה" משמיע כי מטרתן העיקרית של שתי ההגנות הללו היא לאפשר, לצדה של הכרה בזכות לשם טוב, שיח פומבי, פתוח וחופשי אף אם אינו תר אחר האמת. ביטויים, אף אם הם שקריים במתכוון או כתוצאה, שלא יכלו לזכות בהגנתו של סעיף 14 לחוק, עשויים, בנסיבות מתאימות, למצוא מחסה חלופי בהוראות הללו. כך הוא גם כשיח זה רצוף ביטויים גסים או פוגעניים. "עיסוק בצורתם של ביטויים ובדרכי התנסחות", פסק כבוד השופט נעם סולברג, "חורג מתפקידו של בית המשפט, ואף לא עבורו נתקן חוק איסור לשון הרע; התנסחות בוטה וחריפה, כשלעצמה – אין בה כדי להצדיק [הטלת אחריות בלשון-הרע]" (רע"א 817/23 עמותת חוזה חדש נ' ח"כ זוהר, בפסקה 42 לפסק-דינו (פורסם באתר הרשות השופטת 30.5.2023)).

אכן, אין ההגנות הללו שבחוק מתמקדות, כמטרה ישירה, בגילוי-האמת, אף לא בנימוסים והליכות. ענינן הבסיסי הוא קיומו של שוק משוכלל של דעות ורעיונות (שרק אחת מתכליותיו היא ליבון-האמת) וכן קידומה של האוטונומיה של הרצון החופשי – שתיים מן ההצדקות היסודיות לחופש-הביטוי. גם על כך כתב הנשיא ברק:

"הבעת דעה נתפסת, בעיני האדם הסביר, כפוגענית פחות מהצהרת עובדה. בניגוד לפרסום עובדה אשר מתיימר לדווח על התרחשות שאירעה במציאות, ברי כי הבעת דעה מציינת את רשמיו של המפרסם. מכאן פתוחה הדרך של כל קורא וקורא לגבש עמדתו האישית. מבחינה פרשנית, המשקל של חופש הביטוי מתחזק כאשר עסקינן בביטוי כגון ביקורת, סאטירה, פרודיה, טור דעות, שמטרתו בעיקר לעורר ויכוח ציבורי, אך הוא חף מיומרה להציג אמת עובדתית. כאשר מדובר בהבעת דעה מסוג זה, הגבלת חופש הביטוי פוגעת בצורה קשה בקיומו של 'שוק רעיונות' חופשי, בצורך להגשמה עצמית ובלב לבו של השיח הדמוקרטי" (ע"א 4534/02 הרציקוביץ' הנ"ל, בעמ' 568).

28. אופן-הביטוי של דעה ויותר מכך: היסוד, המקנה לה את טבעה, נובעים מן הסובייקטיביות. מאפייניו של הפרסום, תוכנו, מיקומו וקהל-היעד שלו – כולם נגזרים מ-, ונבחנים לפי, האספקלריה המסוימת של המפרסם. גם מידת-הפגיעה, הכרוכה בפרסום, עשויה להיות מושפעת מטבעו זה. כשנהיר שפרסום הוא סובייקטיבי, כלומר מבטא את דעתו האישית של המפרסם, "החשש לפגיעה בשמו הטוב של אדם נחלש במידת מה, כיוון שהקורא הפביר מבין שייחוס תכונות נובע מהתרשמות של המפרסם ואינו אבסולוטי" (שם, בעמ' 569).

בית-משפט השלום בתל אביב-יפו

30 באוגוסט 2026

ת"א 53689-06-21 ששונב נ' גיטרמן

ברי אפוא כי הדרישה לתום-לב, הכרוכה בהעמדתן של הגנות לפי איזה מהסעיפים 15(4) או 15(6) לחוק איסור לשון-הרע, מרחיקה מן היסוד של "אמת" אובייקטיבית, המשותפת לכל המפרסמים ה"סבירים", אל עבר הרעיון של "אמונה באמתות הפרסום" והיא אמונתו האישית של המפרסם, בלי חובה לבדוק אם יש לה או אין אחיזה במציאות. לעתים, תלוי בתוכנה של הדעה, פלל לא תהא האמת יסוד בבחינתו של תום-הלב (אם כי אז קשה יהא לראות בָּמה עלה הפרסום כדי הוצאתה של דיבה).

29. אין פירוש הדבר כי תום-הלב שבהגנות אלו עשוי אך ורק יסודות סובייקטיביים. פרסום של דעה עודו נדרש לעמוד בדרישה שלא לחרוג "מתחום הסביר" ושלא לפגוע, שלא בשמה של תכלית ראויה או יתר-על-המידה – בשמו הטוב של נושא-הפרסום. הדעת נותנת כי יישומם השיפוטי של המבחנים, המקימים כל אחד מן היסודות האובייקטיביים הללו, יוכל ליהנות מגמישות ומקורה בהיבטיו הסובייקטיביים השליטים של פרסום-דעה; ברם עדיין תהא הבחינה של אותם יסודות לפי תפישתו של אדם "סביר", כלומר בקנה-מידה אובייקטיבי. אמת-מידה אובייקטיבית מיושמת, עוד, בשאלה אם יש לקרוא את הפרסום כזה, המבטא דעה או שהוא כולל יסודות אחרים ובפרט הצגה של עובדות.

30. אם אסכם, פרסום אשר מבקש לחסות בצלה של איזו מן ההגנות שבסעיפים 15(4) ו- 15(6) – ולא צלח עוד קודם לכן את מבחניו של סעיף 1 לחוק – נדרש לשקף את הבעתה של דעה. פרסום של מה, שאיננו דעה או שאין מובן כי הוא דעה – ובפרט פרסומם של נתונים, המוצגים או נקראים, באורח סביר, כעובדות בלבד – יתקשה להנות מאיזו מן ההגנות הללו. אחיזתו בן תישמט כבר בשלב הבחינה של יסודותיהן הפרטיקולריים של ההגנות ואינם מתאימים, אלא, לפרסום של דעה. ערוב בלתי ניתן להפרדה בין דעה לבין טענות לעובדה עלול, עוד, שלא להתיישב עם הדרישה לפרסום בתום-לב, בלבדו הנדרש להעמדתן של הגנות אלו שבחוק. תום-הלב עשוי להיבחן גם לפי מאפיינים אחרים של הפרסום זולת תוכנו: למשל הפלטפורמה המשמשת בפרסום או קהל-היעד, שאליו הוא מופנה.

31. נכון הדבר כי לעתים אין ההבחנה בין "דעה" לבין "עובדה" קלה. לפעמים מנוסח הביטוי כך, שקשה לדעת אם מקורו בדעתו של המפרסם או שהוא ציון של עובדות. לעתים לכתחילה תהא זו כוונתו של המתבטא לערב עובדה ודעה זו בזו. הפסיקה הכירה במורכבות זו. נכתב: "הקביעה האם פרסום מהווה הבעת דעה או שמא אין מדובר אלא בקביעה עובדתית אינה קלה

בית-משפט השלום בתל אביב-יפו

30 באוגוסט 2026

ת"א 53689-06-21 ששונב נ' גיטרמן

להכרעה, שכן פעמים רבות כוללת הבעת הדעה יסוד עובדתי אליו מתווסף יסוד נוסף של הבעת דעה באשר לאותן עובדות, באופן שהפרסום נמצא על קו התפר, או שמא נאמר באיזור הדמדומים, בין שני אלה" (רע"א 10520/03 בן גביר הנ"ל, בפסקה 12). נדרש אפוא לאפיין את מהותו של הפרסום "על פי השכל הישר וכללי ההיגיון, לאחר [עיון בפרסום] בשלמותו", היינו, בהתרשמות ממנו כמכלול (ע"א 259/89 הוצאת מודיעין בע"מ נ' ספירו, פ"ד מו(3) 48, 55 (כבוד השופט גבריאלי בך) (1992)).

ג. ההגנות שבסעיפים 15(3) ו-15(2) לחוק

32. ההגנה שלפי סעיף 15(3) לחוק איסור לשון-הרע מוקנית לפרסום, ש"נעשה לשם הגנה על ענין אישי כשר של הנתבע, של האדם שאליו הופנה הפרסום או של מי שאותו אדם מעונין בו ענין אישי כשר". מטרתה, בפשטות, היא לאפשר לאדם לפרסם דברים של לשון-הרע אם תכליתם היא הגנה על אינטרס חשוב, המצוי בסכנת-פגיעה, שלו או של אחר.

דמיון ניכר בין הסיפא לסעיף 15(3) – הרעיון של הגנה על ענינם של אחרים, למטרתה של ההגנה שבסעיף 15(2) לחוק. זו נתונה לפרסום שנעשה משום, ש"היחסים שבין המפרסם לבין האדם שאליו הופנה הפרסום הטילו עליו – על המפרסם – חובה חוקית, מוסרית או חברתית לעשות אותו פרסום". תכלית משותפת היא להגנות הללו: שמירה על אחרים מפני פגיעה, הקשורה בהתנהלותו של נושא-הפרסום או, למצער, יידועם של אחרים על מנת שיוכלו לכלכל את צעדיהם ולהתגונן מפניו.

33. שלושה הבדלי-עיקר הם בין ההגנות הללו. ההגנה שלפי סעיף 15(2) יכולה להיות מוקנית גם לפרסומים, שאין מטרתם הגנה על ענין מועד לפגיעה של אחר. סעיף 15(3) נעדר את היסוד שבהגנה לפי סעיף 15(2) – קיומה של "חובה" לפרסם. זו האחרונה מחייבת את הפרסום להיות – לפי מהותו, תוכנו, מיהותו של המפרסם או לפי נמעניו – חשוב עד כי קמה "חובה" לעשותו.

אין זו, כבר נפסק, חובה במובן ההופלדיאני אשר כנגדה מצויה זכותו של אחר לתבוע את מילוי-החובה הזו. אלא, זהו דבר אשר ניתן לעגנו בצו-המצפון של המפרסם ובמידת-ה"אחריות", שהוא גוזר לעצמו כלפי אחרים (ת"א (שלום תל אביב-יפו) 54653-02-14 אגודת העיתונאים בתל אביב (ע"ד) נ' רשות השידור, בפסקה 15 לפסק-דיני (פורסם במאגרים 1.9.2021)). במילותיו של הנשיא גרוניס: "משמעותה [היחידה] של החובה לפרסם היא הקמת הגנה מפני אחריות בגין לשון הרע. היינו, מילוי החובה יקים הגנה למפרסם, אך אי מילוי לא יגרור תוצאות

בית-משפט השלום בתל אביב-יפו

30 באוגוסט 2026

ת"א 53689-06-21 ששונב נ' גיטרמן

שליליות מבחינתו. נפקותה של חובת הפרסום היא במישור ההגנות מפני אחריות בגין לשון הרע בלבד, ולא במוכן של חיוב לפרסם דבר מה" (דנ"א 2121/12 דיין-אורבך הנ"ל, בעמ' 732). ההגנה שלפי סעיף 15(2) יכולה לעמוד למי, שראה את הפרסום חשוב עד כדי חובה מוסרית או חברתית לפרסמו. היא יכולה לעמוד למי, שהפרסום נקשר בחובתו המקצועית, למשל זו של עיתונאי כלפי ציבור-קוראיו; רופא לציבור מטופליו וכיוצא באלה.

הבדל שלישי מצוי בדרישה, שאותה ראתה הפסיקה מיסודותיה של ההגנה שבסעיף 15(2), ל"ענין ציבורי" בפרסום מצד-נמעניו. לא די בתחושתו של אדם כי הוא "חייב" להביא דבר-מה לידיעת אחרים אלא נדרש כי לאלה, מצדם, יהא ענין בו. "החובה לפרסם פרסום מסוים כלפי נמען מסוים קמה, כאמור, רק מקום שלנמען יש עניין לקבל את אותו מידע" (הנשיא גרוניס בדנ"א 2121/12 דיין-אורבך הנ"ל, בעמ' 729). הדברים נכתבו בפרשה, שנושאה היה פרסום עיתונאי (שם נדרש "ענין ציבורי משמעותי") אך יפים לכל סוג של פרסום, בהתאמה לחוג-נמעניו.

34. בפסיקה נחלקו הדעות בשאלה אם פרסום, שמניע יחיד לו הוא רצון להזיק, עונה לדרישה של תום-לב. "מקום שהפרסום נבע מכוונת זדון, מרצון להשמיץ או לפגוע במושא הפרסום", כתב הנשיא גרוניס, "הדבר מלמד כי לא נתקיים תום הלב הדרוש לשם הקמת הגנה. אין זה ראוי כי תחת כסות של פעולה מכוח חובת פרסום יינתן הכשר לפעולות הנעוצות ביריבות אישית" (שם, בעמ' 736). לעומתו סבר כבוד השופט עוזי פוגלמן כי אם גלומה בפרסום תועלת חברתית שוב אין חשיבות למניע, הסובייקטיבי, של המפרסם ואפילו פעל הוא בזדון. גם השופט ברק קבע בשעתו כי "[אם] [המפרסם] מונע על-ידי מוטיב מרושע, אך דברי [הפרסום] עצמם אמיתיים הם, תעמוד ל[מפרסם] ההגנה הקבועה בחוק. [עמדה זו] היא מתבקשת ממטרת ההגנה עצמה, הבאה [לקדם את ענינם של] בני ציבור. לעתים קרובות למדי לא נעשה [הפרסום] מתוך מטרה נעלה אלא מתוך מטרה של פגיעה. גם אם הגורם המניע את [המפרסם] אינו [חיובי] אלא נקמה או שנאה או כיוצא בהם, עומדת ל[מפרסם] הגנת החוק" (ע"א 788/79 ריימר הנ"ל, בעמ' 149).

35. דומני, עם זאת, כי קשה יהא לחלוק על כך, שככל שביטויים שפורסמו הם חריפים יותר כך עלולה פגיעתם באחרים להיות קשה יותר. בקידומו של שוק חופשי של דעות מוכן הדין להתעלם מן הגסות; ברם לא כך הוא, לדעתי, בקשר להגשמתה של האוטונומיה של הפרט. כאן עשויה להיוודע משמעות לחריפותם של פרסומים. ככל שפרסום הוא גס יותר, וככל שהגשמתו של הביטוי שביסודו אינה מחייבת חריפות או גסות, כך ייטה להעדיף את ההגנה על שמו הטוב של הנפגע על פניה של הגשמה, כזו, של האוטונומיה של המתבטא.

בית-משפט השלום בתל אביב-יפו

ת"א 53689-06-21 ששונב נ' גיטרמן

30 באוגוסט 2026

36. דעות נחלקו גם בשאלה אם מקומם של היסודות האובייקטיביים, הדרושים לקיומה של הגנה לפי סעיף 15(2) לחוק, הוא בבחינתו של מרכיב-ה"חובה" לפרסם ולחלופין בשאלה של תום-הלב. מחלוקת זו מתעוררת במקום, שבו ההתייחסות ל"חובה" היא כאל מושג-שסתום, הקורא ליישומה של אמת-מידה אובייקטיבית. סבורני כי יש הגיון וגם עקביות בראייתם של כל מושגי-השסתום שבחוק אמצעי ליישומה של החשיבה המשפטית העדכנית ושל דרך-הניתוח השגורה עמנו בעידן של זכויות-אדם חוקתיות (אז נדמה, אגב, כי יש להתייחס כך גם לדרישתו הנזכרת של סעיף 15(2) ל"ענין ציבורי" בפרסום). בד בבד, כפי שהודגם קודם לכן, בחינת-קיומן גם של הדרישות הפרטיקולריות, שבכל אחת מן ההגנות שבסעיף 15 ("חובה" היא דרישה פרטיקולרית שכזו), מערבת יסודות סובייקטיביים ואובייקטיביים גם יחד.

37. כך או כך, תכליתן המשותפת של ההגנות שבסעיפים 15(2) ו-15(3) סיפא יכולה לצדד בשני סוגים של ביטויים: פרסומן של עובדות ופרסום-דעות. שתי ההגנות יכולות לפרוש את כנפיהן הן על הצגתן של עובדות והן על ביטוייה של דעה. פרסום מכוחה של חובה, או פרסום המבקש להגן על ענינו של המפרסם או של אחר, נבחנים לפי אותם המבחנים אשר הובאו לעיל וחלים על פרסומן של עובדות ועל הבעת-דעה, לפי הענין.

במובן הסובייקטיבי, מפירות ההגנות שבסעיפים 15(2) ו-15(3) בפרסומן של עובדות, שלשיתו של המפרסם נדרשים אחרים לדעת; ובפרסומה של דעה, שהמפרסם חושב כי הכרתה היא חיונית לאחרים. קנה-המידה האובייקטיבי, בתורו, משמיע קושי להכיר בצידוק שבפרסומן של עובדות ואינן של אמת. נמעני-הפרסום אינם יכולים להיתרם מידיעתן של עובדות, שאין ספק כי אין הן נכונות. "אם המפרסם יודע שהוא מפרסם דבר שקר אין עוד לומר כי הוא פעל בצורה אחראית" – דברי השופט פוגלמן בדנ"א 2121/12 דיין-אורבך הנ"ל, בעמ' 774. עוד קשה להגן על הבעתה של דעה, חיונית ככל שנראית היא למפרסם, אם אין הקורא הסביר יכול לדעת שהיא דעה, להבדיל מציון של עובדות. אין לנמץ תועלת בביטויים, המוצגים כעובדה אך אינם כאלה. גם אין לו ענין בטשטוש-תחומין, שאינו מתחייב ממהותו של הפרסום, בין עובדה לבין דעה.

ד. חזרה למקרה הפרטני

38. הנתבעים שלפני ניסחו את פרסומיהם כאילו מדובר בעובדות. הם לא כתבו דעה. הם לא התיימרו להציג דעה. "רמאי", בהקשרם של הדברים שפורסמו, אינה תחושה. "פושע" אינה דעה. לכתוב על אחר כי הוא מפזר "שקרים ואיומים" אינו ביטוי לראייה סובייקטיבית אלא הצגתם של

בית-משפט השלום בתל אביב-יפו

ת"א 53689-06-21 ששונוב נ' גיטרמן

30 באוגוסט 2026

דברים כאילו היו נחלת-הכלל. ציורו של התובע כמי, שלאחר שגרף את כספו הוא חדל מלהתייחס לנתבעת, הרי זה ציון של עובדה אשר, ללא קשר לשאלה אם היא נכונה או לא – והיא לא, כמובא בפתח-הדברים – נועדה לשקף ענין אשר קרה, כביכול, בעולם-המציאות. די מלים יש בשפה העברית, וברוסית כאחת, לבטא הבעה של דעה. אלו נעדרו מעיקריהם של הפרסומים ובפרט מרוחם. אם אפשר לקבל ביטוי כמו "צריך לשים אותך בכלא" כמבטא השקפה סובייקטיבית, קשה מאד לעשות כן כשהביטוי בא בהקשר הכולל: הצגתו, העובדתית לכאורה, של התובע כאדם לא ישר, שביצע מעשה-עבירה.

היסוד השליל בדברי-הביקורת של הנתבעים לא היה אפוא העשרתם של שוק-הרעיונות ושל עולם-הדעות, פתיחתם של דברים לדיון או הזמנה לחשוב. בה במידה לא היה בו יסוד צרכני, המשרת את ציבור-הצרכנים או פועל כסוכן של הדינים להגנת-הצרכן. אדרבה, אם הייתה לתובעים "חובה" מוסרית כלפי צרכניו, בהווה או בעתיד, של בית-העסק הרי שהם מעלו בחובה הזו בכך, שלא הביאו לידיעתם של נמעני-הפרסומים ביקורת, הנשענת על מצע עובדתי ברור ומפורט, ומבחינה היטב בין עובדות אלו לבין הדעה הסובייקטיבית, שצמחה לנתבעים. לנמענים לא היה "ענין ציבורי" בפרסומים כפי שהובאו ולא יכלו לסייע, באופן טוב, למי שמבקש להסתייע בחוות-דעת צרכנית.

כפי שנוסחו, לא קלעו הפרסומים לתכליות ולשמן מגן החוק על ביטויי-דעה. ברי כי הפרסומים קידמו את האוטונומיה האישית של הנתבעים, אלא שכידוע היטב, זו אינה עומדת לבדה. הגשמתה אגב פגיעה קשה באחרים עלולה ליטול הימנה הגנה וכך, לדעתי, ראוי הוא במקרה דנן. היעדרו של קשר רציונאלי בין מה שפורסם למטרות, המצדיקות את סיוגו של חיוב בלשון-הרע, עשה את הפרסומים לוקים גם מהיבט-המידתיות.

39. אני מתקשה מאד לקבוע כי הנתבעים פרסמו את מה שפרסמו בתום-לב. גם אם אפשר שהשניים, מעומק-פגיעתם, היו משוכנעים כי הדברים הללו משקפים נכונה את שאירע ועל כן ראויים לפרסום, הם לא הקדישו מאמץ לפירוט עובדתי, תקף ומהימן, של מה שארע. הם לא התמקדו במסירתה של אינפורמציה. תחת זאת ביקשו הם להשתלח בנתבע, באופן אישי, תוך השחרת-פניו בדרך, שקורא סביר לא יכול לראות בה אלא השחרה לשמה. כוחם של הפרסומים לקדם מטרות ובשמן מוכן הדין לסייג את ההגנה על השם הטוב – חלש היה.

בית-משפט השלום בתל אביב-יפו

30 באוגוסט 2026

ת"א 53689-06-21 ששונב נ' גיטרמן

40. גם הרציונאל של הגנה על ענינו של מפרסם, לא התקיים, לדעתי, בנתבעים מכול וכול. מתקשה אני לדעת מהו ענינם, שלשם-הגנתו נזקקו הנתבעים לפרסומים שפרסמו. ספק הוא אם פגיעה בשמו הטוב של התובע, בין שנראה בה השמצה לשמה ובין שאזהרתם הפנה של אחרים מפניו של בית-העסק שלו, הגנה על ענין כשר של הנתבעים. היא לא קידמה מאום לגופה של המחלוקת, שנתגלעה בין הצדדים, זולת הפעלתו של לחץ על התובע ואיני רואה בה דרך כשרה לקידומו של ענין כשר. סיכומם של דברים הוא כי לא ראיתי יסוד לכך, שאיזו מן ההגנות של תום-לב תפרוש את כנפיה המיטיבים על איזה מפרסומיהם של הנתבעים בפרשה זו.

ההגנה של "זוטי-דברים"

41. הכוח להיזקק להגנות שמחוץ לחוק איסור לשון-הרע, ובמקרה זה להגנה הקבועה בפקודת-הנזיקין, שאוב מן ההוראה של "שמירת דינים" וקבועה בסעיף 20 לחוק: "חוק זה אינו בא להתיר פרסום האסור על פי דין אחר ואינו בא לגרוע מחסינות הניתנת על-פי דין אחר". פקודת-הנזיקין מכירה, בסעיף הרביעי לה, ב"מעשה, שאדם בר-דעת ומזג כרגיל לא היה בא בנסיבות הנתונות בתלונה על כך" וקובעת כי אינו מקים עוולה. משום מה נפוץ השימוש בטענה זו בכתבי-הגנה בלשון-הרע, בפרט מתוך ראייתם של נתבעים את הדברים שפרסמו חשוכים דים לפרסום אך בה במידה קלי-ערך, עד כדי תמיהה כיצד זה הביאום הדברים הללו לפני-הערכאות.

טענה ל"דבר של מה בכך" אינה יכולה לשאוב מעצם-העובדה, שהעוולה המיוחסת היא פרסום של לשון-הרע. ייחודה של עילה משפטית לפי חוק איסור לשון-הרע – די בו לקביעה כי הדין לוקח ברצינות ביטויים שפורסמו. גם ביטויים קלי-ערך או שנולדו בקלות-ראש עלולים להיתפש מעוולים, אם יש בהם לפגוע בשמו הטוב של אחר. באחת הפרשות כתבתי: "טענה ל'זוטי-דברים', אין לה דבר וחצי דבר עם הפרסומים נושא-התובענה. כל הקורא את [אלה] יבין, על נקלה, כי הביטויים שהושמעו ושאותם לא יכול הנתבע להכחיש, אינם זוטות כל עיקר. הם ירדו לשורשי-אופיו הנטען של התובע, לאמינותו [ו]להתנהלותו המקצועית. הם חזרו על עצמם שוב ושוב" (ת"א (שלום תל אביב-יפו) 42604-08-18 עו"ד גולדברג נ' ניסני, בפסקה התשיעית לפסק-דיני (פורסם במאגרים 19.9.2021)). דברים אלה יפים, אף ללא צורך בהתאמה מיוחדת, לענינם של הנתבעים אשר לפני.

42. כל האמור מוליכני למצוא את הנתבעים אחראים בלשון-הרע בגין כל אחד ואחד מארבעה הפרסומים הנדונים. אחריות זו מעמידה לתובע, בין השאר, זכות להיפרע פיצוי מן הנתבעים. בסוגיה זו אחתום את פסק-הדין.

בית-משפט השלום בתל אביב-יפו

30 באוגוסט 2026

ת"א 53689-06-21 ששונב נ' גיטרמן

הנדק

א. היעדרו של נזק בתביעה שללא הוכחת-נזק

43. סעיף 7א לחוק איסור לשון-הרע, שהוסף לו בשלב מאוחר יחסית, מבקש להקל עם תובעים בלשון-הרע. הוא פוטר אותם, אם בחרו להשתמש בו, מן הצורך להוכיח את קיומו של נזק ואת שיעורו. הדבר נועד לפתור את הקושי, המובנה לא אחת במעשי-היזק של לשון-רע, של נזק ערטילאי כמו פגיעה בשם הטוב בלי שמתלווה לו נזק ברור של ממון. בתביעה לפי סעיף 7א לחוק רשאי בית-המשפט, אם מצא כי יסודותיה של העוולה של לשון-הרע התקיימו, לפסוק לנתבע סכום כסף עד לתקרה קבועה.

44. הסעיף, כתבתי, נועד להקל מן הדרישות הראיות המונחות בדרכם של תובעים לתבוע את הפגיעה בהם. ברצותם, יתבעו לפיו; ברצותם אחרת – יבקשו להוכיח את מלוא-הנזק אשר, לטענתם, נגרם להם. בחירתם של תובעים בסעיף 7א אינה שוללת, בשום פנים, את כוחם של נתבעים, מן העבר האחר, להביא ראיות לכך, שהנזק היה בשיעור נמוך או שלא נעשה כלל. כך הוא, למשל, אם יעלה בידם להוכיח כי לתובעים כלל לא היה שם טוב ולחלופין כי שם הטוב לא נפגע. אמת, סעיף 7א אינו מבטל את דרישת-היסוד שבדיני-הפיצוי בנזיקין: הדרישה לקיומו של נזק (הסעיף השלישי לפקודת-הנזיקין). הוא אך חוסך מתובעים את הצורך להניח לה בסיס (ע"א 89/04 ד"ר נודלמן נ' שרנסקי, בפסקה 50 לפסק-דינה של כבוד השופטת אילה פרוקצ'יה (פורסם באתר הרשות השופטת 4.8.2008)). "עיקרון יסודי", נקבע בבית-המשפט העליון, "בעניינן של עוולות והזכות לתרופה [הוא זה]: אין נזק, אין פיצוי. הווה אומר: אדם שרק נחשף למעשה עוולה, אך לא סבל ממנו שום נזק או פגיעה, איננו זכאי לפיצויים או לתרופה אחרת" (רע"א 9247/20 רוטו נ' שגב אקספרס ראשון לציון בע"מ, בפסקה 18 להחלטתו של השופט שטיין (פורסמה באתר הרשות השופטת 24.1.2021)). נתבעים, שיראו כי לא נגרם נזק, יוכלו אפוא לטעון כי אין לחייבם כלל בפיצוי, אף לא מכוחו של סעיף 7א לחוק.

כך עשוי להיות, בפרט, כשנהיר מן העובדות שהשומע או הקורא של הדברים שפורסמו לא ייחס להם כל חשיבות וממילא לא סבר כי הם פוגעים בשמו הטוב של התובע. מצב-דברים כזה לא ייחסם אמנם בהכרח בסעיף הראשון לחוק ונוקט, כאמור, קנה-מידה אובייקטיבי (אלא אם ברור כי כל בר-דעת לא היה רואה בדברים לשון-הרע). ברם בהגיענו לשאלת-הפיצוי יכול מצב-דברים שכזה להספיק לנתבע על מנת להוכיח כי נזק – לא נגרם כלל.

בית-משפט השלום בתל אביב-יפו

30 באוגוסט 2026

ת"א 53689-06-21 ששונב נ' גיטרמן

45. אלה הם, לדעתי, פני-הדברים במקרה שלפנינו בכל הנוגע לפרסום הרביעי, היינו, הדברים שנאמרו על-פה בביקור בחנותו של התובע, בנוכחותה של הלקוחה הנוספת. לקוחה זו לא נקראה, אמנם, לעדות אולם הלך-רוחה נלמד היטב מאותה שיחה מוקלטת, שעיקרה הובאו לעיל. ניכר בלקוחה זו כי היא לא התייחסה ברצינות לדברים וכי, בראייתה, נותר שמו הטוב של התובע על כנו. דבריה, שחזרו ונשנו לכל אורכה של השיחה – "סבלנות מאמא, סבלנות. בסבלנות אפשר לסדר הכל"; "את בסוף תצאי מפה עם חיוך"; "אני מבטיחה לך שאחרי שאני אלך הוא יוציא אותך מפה עם חיוך"; "נראה לך שהוא [התובע] ייקח תשע אלף ולא יביא לך משקפיים? אין דבר כזה" ולבסוף, בהתייחס לטענה כי התובע תפס "דג גדול": "הבוכרים מוכרים רק דגים חיים" – לא הותירו, לדעתי, ספק בכך שהדברים שהשמיעה התובעת לא שינו את דעתה של הלקוחה על התובע ועל איכות-השירות שהוא מעניק. ניכר, עוד, בלקוחה זו כי היא נטלה את הדברים, וכנדמה גם את הנתבעת עצמה ולכל הפחות את זעמה, עם יותר מקורט של מלח וגם בהומור. התובע עצמו, בחקירתו הנגדית, אישר את הדבר:

"בא-כוח הנתבעים: הבחורה הזאת [הלקוחה], מתייחסת לדברים בביטול

ואומרת: 'אה, [התובע הוא] בחור טוב, בוא נלך

לאכול ביחד באשקלון, נאכל אוכל בוכרי. אז היא לא

ממש התרגשה [מדברי-הנתבעת].

התובע: כי הם יודעים מי אני.

בא-כוח הנתבעים: אז לא נגרם לך נזק.

התובע: השם שלי הולך לפני. לא סתם מגיעים אלי מאשקלון.

הניסיון של [הנתבעת] היה להכפיש אותי ליד

הלקוחה. מאחר והלקוחה הזאת יודעת מי אני [ניסיון

ההכפשה נכשל]" (פרוטוקול, בעמ' 33, ש' 10-28).

איני מוצא אפוא את התובע זכאי לפיצוי מהנתבעים בגינו של הפרסום הרביעי.

ב. שלושה מהפרסומים הזיקו לתובע

46. מסקנתי היא אחרת בכל הנוגע לשלושה הפרסומים שבמרשתת. לא הוכח כי באלה – לא נגרם כל נזק וגם השכל הישר מלמד דברי-ביקורת שליליים מאד, שלפי מהותם אינם קולעים למאפייני של ביקורת צרכנית לגיטימית כי אם ללשון-הרע, פוגעים בבית-העסק של התובע ובשמו-הוא. שאלה אחרת היא שיעורו של הפיצוי, שיש לפסוק במסלול, שללא הוכחתו של נזק.

בית-משפט השלום בתל אביב-יפו

30 באוגוסט 2026

ת"א 53689-06-21 ששונב נ' גיטרמן

המסלול הזה אינו קובע דין שונה לחובתו של בית-המשפט לשקול את מכלול-הטעמים הנוגעים בדבר והוכחו לפניו, בין לחומרתו של מעשה-הנזק ובין בהקלה עם המזיקים. אדבר באלה, גם באחרים, בתמצית המתחייבת.

47. על הכף לחובתם של הנתבעים מונחת העובדה כי פרסום של לשון-הרע על בית-עסק או על עוסק אינו פוגע אך ברגשותיו של העוסק באופן כללי וביחס למשלח-ידו אלא במקור-פרנסתו. שנית אין דינו של פרסום יחיד כדינם של שלושה פרסומים, הנסובים על אותה מסכת של אירועים אך כל אחד מהם עומד לעצמו – במאפייניו, בלשונו ובקהל-היעד שלו. יחד הקיפו הפרסומים בבימת-הדירוג פרק-זמן ממושך למדי וקהל-נמענים של דוברי-עברית ושל דוברי-רוסית גם יחד. הטון החרף, לצדו של עירוב עמוק בין דעה לבין עובדה והימנעות מפירוטן המלא של העובדות, גם הם עילה להחמיר. אלה לא רק העמיקו את הפגיעה אלא שיקפו את הקושי בתום-לבם של הנתבעים. מטבע-פעילותם של מנועי-דירוג, את הדירוג הנמוך באופן קיצוני – "כוכב" יחיד – ייקח זמן לתקן. לפי הבנתי, רק את אחד מן הפרסומים מחקו הנתבעים מן הרשת וגם זה אך מטעמים של זהירות אישית. נהיר כי בכל יום, שבו עמד פרסום שכזה חשוף למתעניינים בנתבע ובבית-העסק שלו – נותר נזק על כנו.

48. מן העבר האחר עומדות, ראשונות, נסיבותיהם האישיות של הנתבעים ובפרט מצב-בריאותם וכנדמה גם הכספי. לא פירטתי את הדברים לעיל מטעמים של צנעת-הפרט, אולם הוכח לפני כי כל אחד משני הנתבעים סובל קשיים משמעותיים בהיבט הרפואי ואלה השפיעו ממשיית על הלכי-רוחם סביב הפרשה. הדבר התבטא גם בלחץ הנפשי והכספי שבו היו הנתבעים נתונים ובמצוקה שאליה הם נקלעו וגם תרם – ודאי בענינה של הנתבעת – להתרה של חרצובות-הלשון בְּמַה שפורסם.

שנית יש להימנע מהשפעה מעוותת של "אפקט מצנן", בפרט על מי, שיתקשה לרדת לפרטי-הפרטים של הפרשה, ביחס לרצון לפרסם ביקורת צרכנית. שיעור מופרז של פיצויים עלול להשמיע כי עצם-המוסד החשוב הזה – והוא, כאמור, יסוד בדיני-הצרכנות וברעיון של התקשרות חופשית – נתקל כאן בקיר עבה, שלא יהא בכוחו לחצות. לא לכך כווננו דברי שלעיל. חשש דומה הוא מפניה של פגיעה מופרזת בזכות לחופש-הביטוי, בפרט זה המקוון והוא חלק-הארי של שיח ציבורי בימינו.

בית-משפט השלום בתל אביב-יפו

30 באוגוסט 2026

ת"א 53689-06-21 ששונוב נ' גיטרמן

התוצאה

49. אני מוצא את הנתבעים, שניהם, אחראים כלפי התובע בעוולה של הוצאת לשון-הרע, בגין כל אחד מארבעת הפרסומים אשר יצאו תחת ידיהם. בהתחשב במכלול-הנסיבות אשר פורט לעיל אני מחייבם, יחד ולחוד, לשלם לתובע סך של 15 אלף שקלים בגין עילתה של התביעה, בצירוף הפרשי-הצמדה וריבית לפי חוק פסיקת ריבית והצמדה, התשכ"א-1961 מיום הגשתה של התביעה ועד היום, היינו, 20,052 ש"ח. בנוסף ישלמו הנתבעים, יחד ולחוד, לתובע הוצאות-משפט בסך של 3,750 ש"ח ומקיפות מרכיבים של אגרת-ההליך והתייצבות לחמישה דיונים לפניו של בית-משפט זה. שלישית ישלמו הנתבעים, יחד ולחוד, לתובע, שכר-טרח של עורך-דין בסך, כולל מע"מ, של 8,850 ש"ח. את כל אלה יש לשלם בתוך 30 ימים מיום, שבו קיבלו הנתבעים לידיהם פסק-דין זה. איחור יוסיף דמי-פיגורים לפי סעיף 5א לחוק פסיקת ריבית והצמדה, התשכ"א-1961 מיום-החיוב שקבעתי ועד למועד-התשלום בפועל.

50. ענין-אספקתם של המשקפיים גופם לא היה חלק מהליך זה שלפני; ברם כל מקום יש למסקנה כי התובע יעשה את כל אשר נדרש ממנו על מנת לספקם לנתבעת. מוצע לנתבעים להיוועץ, בענין הזה, ביודעי-משפט ובכלל זה בבחינתה של פסקה 32 לפסק-דינו של השופט אשכול אשר הוזכר לעיל.

ניתן היום, י"ז באלול התשפ"ו, 30 באוגוסט 2026, שלא במעמד-הצדדים.

גיא הימן, שופט